

Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača

Novi Sad

PRIMENA SAVREMENIH FORMATA KNJIGA U
VASPITNO - OBRAZOVNOM SISTEMU UČENJA
ENGLESKOG JEZIKA DECE PREDSKOLSKOG
UZRASTA

Master rad

Mentor:

Prof. Jelena Spasić

Kandidat:

Josip Jaramazović

Novi Sad, Jun, 2024.godina

Visoka škola strukovnih studijaza obrazovanje vaspitača

Novi Sad

Strukovni master vaspitač

PRIMENA SAVREMENIH FORMATA KNJIGA U
VASPITNO - OBRAZOVNOM SISTEMU UČENJA
ENGLLESKOG JEZIKA DECE PREDSKOLSKOG
UZRASTA

Master rad

Mentor i članovi komisije:

Prof. Jelena Spasić

Prof. dr Uglješa Colić

Prof. dr Aniko Utasi

Student:

Josip Jaramazović

09/20, M-1

Novi Sad, Jun, 2024. godina

Sažetak rada: Svrha rada je da se otkrije zastupljenost savremenih formata knjiga u vaspitno obrazovnom radu učenja engleskog jezika u predškolskim ustanovama. Razmatranje uticaja savremenih formata knjiga na pojavu bilingvalizma kod predškolske dece.

Ovim radom žele se utvrditi stavovi i mišljenja vaspitača o savremenim formatima knjiga u odnosu na tradicionalne formate knjiga, odnosno primeni u realizaciji čitanja na engleskom jeziku. Takođe učestalost primene savremenih formata knjiga u vaspitno-obrazovnom vaspitača radu pri učenju engleskog jezika dece predškolskog uzrasta. Utvrditi učestalost organizovanog osposobljavanja vaspitača za upotrebu savremenih formata knjiga od strane vaspitno-obrazovne ustanove (kurs, seminar...). Empirijsko istraživanje je rađeno anketiranjem 25 vaspitača za engleski jezik, anonimnom anketom koju su ispunjavali preko interneta.

Rezultati koje je istraživanje dalo su: da je nedostatak kurseva i edukacije u osposobljavanju vaspitača, da vrtići nisu dovoljno opremljeni tehnologijom koja podržava savremene formate knjiga i da vaspitači imaju većinski pozitivno mišljenje o savremenim formatima knjiga.

Ključne reči: bilingvizam, engleski jezik, savremeni formati knjiga, čitanje deci.

Abstract: The purpose of the paper is to reveal the representation of modern book formats in the educational work of learning English in preschool institutions. Consideration of the impact of modern book formats on the emergence of bilingualism in preschool children.

This work aims to determine the attitudes and opinions of educators about modern book formats in relation to traditional book formats, that is, their application in the implementation of reading in English. Also, the frequency of application of modern book formats in the educational work of teachers in learning English for children of preschool age. Determine the frequency of organized training of educators for the use of modern book formats by the educational institution (course, seminar...). Empirical research was conducted by surveying 25 English language teachers, an anonymous survey that they filled out online.

The results of the research are: that there is a lack of courses and education in the training of educators, that kindergartens are not sufficiently equipped with technology that supports modern book formats, and that educators have a majority positive opinion about modern book formats.

Keywords: bilingualism, English language, modern book formats, reading to children.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. BILINGVALIZAM.....	2
3. BENEFITI ČITANJA	4
3.1. BENEFITI ČITANJA KNJIGA DECI PREDŠKOLSKOG UZRASTA.....	4
3.2. BENEFITI ČITANJA KNJIGA DECI NA STRANOM JEZIKU	5
4. TIPOVI KNJIGA	7
4.1. INTERAKTIVNE KNJIGE	8
4.2. AUDIO KNJIGE	9
4.3. DIGITALNE KNJIGE	10
4.4. AUDIO-VIZUELNE KNJIGE	11
5. IZVORI LITERATURA ZA VASPITAČE.....	12
5.1. BIBLIOTEKA	13
5.2. KNJIŽARE.....	14
5.3. INTERNET STRANICE.....	14
5.3. YOUTUBE.....	15
6. ALATI ZA UPOTREBU E-KNJIGA	16
7. METODOLOŠKI DEO	17
7.1. PREDMET ISTRAŽIVANJA.....	17
7.2. KARAKTER ISTRAŽIVANJA.....	18
7.3. CILJEVI I ZADACI ISTRAŽIVANJA	18
7.4. HIPOTEZE ISTRAŽIVANJA	19
7.5. UZORAK ISTRAŽIVANJA.....	19
7.6. METODE I TEHNIKE ISTRAŽIVANJA	19
8. INTERPRETACIJA REZULTATA ISTRAŽIVANJA.....	20
12. ANALIZA REZULTATA ISTRAŽIVANJA.....	28
12. ZAKLJUČAK.....	30
13. LITERATURA	31
14. PRILOG	33

1. UVOD

Evidentno je da se svet primetno promenio u poslednjih par decenija, da se modernizovao i ubrzao u mnogim sferama. Tome je zaslušan brzo usavršavanje i razvoj informaciono komunikacionih tehnologija. One su dotakle svaki aspekt čovečanstva, od ekonomije nauke i obrazovanja pa i do same interakcije i socijalizacije ljudi.

Gledajući obrazovanje i književnost i uticaj digitalizacije na njih, ono pozitivno utiče na mnoge potencijale ne samo dece već i vaspitača. Učenje engleskog jezika tokom ranog uzrasta deteta pozitivno utiče na njihov razvoj. Sadašnja pozicija upotrebe digitalnih tehnologija u vaspitanju i obrazovanju dece predškolskog uzrasta u našoj zemlji uglavnom se bazira na primeni tehnologije kao izvora informacija, bez aspekta komunikacije i ozbiljnije interakcije između osobe i digitalne tehnologije na svakodnevnom nivou. Digitalne knjige nisu česta pojava u današnje vreme u našoj državi iako postoje u svetu već duži period. Kroz čitanje deca lakše usvajaju rečnik i gramatiku, kako maternjeg tako i nematernjeg. Važnost digitalizacije knjiga u vaspitno-obrazovnom sistemu javlja se kao olakšana spojnica literature materijala i jezika između vrtića i kuće deteta odnosno porodice. Čitanje na nematernjem jeziku i upijanje istog i kod kuće digitalizacija knjiga olakšava.

Neizostavno je da nas u budućnosti čeka sve veća upotreba digitalnih i informaciono-komunikacionih tehnologija u vaspitno-obrazovnom radu. Kako bi savremena sredstva, pa samim tim i digitalne knjige na engleskom jeziku, bila na adekvatan način primenjena i mogla u potpunosti ostvariti svoje kapacitete potrebna je sveobuhvatna edukacija vaspitno-obrazovnih radnika, modernizacija prostora i dostupnost samih sredstava.

2. BILINGVALIZAM

Ljudima je potreban organizovan medijum za komunikaciju i sporazumevanje koji nam je poznatiji kao jezik. Iako je teško koristiti samo jednu definiciju za jezik, jedna stavka je kod svih definicija ista. Jezikom se smatra sistem simbola i glasova osmišljen sa ciljem ostvarivanja ljudske komunikacije. Jezik kao sredstvo za komunikaciju među ljudima, poseduje mnoge osobine i karakteristike kao što su određena pravila, prenošenje informacija, osećanja i emocija, iskazivanje poštovanja, determinisanje odnosa itd.

Kako ljudi koriste više od jednog jezika za komunikaciju, javljaju se termini bilingvizam i multilingvizam. Multilingvizam kao i bilingvizam, koji je tema ovog rada, opisuju sposobnost pojedinca da komunicira na dva ili više jezika. Konkretno bilingvizam ili dvojezičnost se odnosi na sposobnost pojedinca da efikasno komunicira na dva jezika. Ovo uključuje govor, čitanje, pisanje i razumevanje oba jezika sa različitim stepenom znanja. Dvojezičnost se može manifestovati u različitim oblicima, kao što je uravnotežena dvojezičnost, gde pojedinac podjednako vlada sa oba jezika, ili dominantna dvojezičnost, gde se jedan jezik koristi češće ili veštije od drugog. Dvojezičnost može biti rezultat različitih faktora, uključujući vaspitanje, obrazovanje i kulturološku pozadinu, što je i uobičajena pojava u mnogim delovima sveta.

Reč „bilingvizam“ može se podeliti na dva dela: „bi“ i „-lingvizam“. Prefiks „bi-“ potiče od latinske reči „bis“, što znači „dvaput“ ili „dvostruko“. U kontekstu "bilingvizam" označava prisustvo dva jezika. Sufiks „-lingvizam“ potiče od latinske reči „lingua“, što znači „jezik“. Kada se kombinuje sa prefiksom „bi-“, on formira „dvojezičnost“, što doslovno znači „uslov posedovanja dva jezika/jezika“. Dakle, latinsko poreklo reči "dvojezičnost" odražava njeno fundamentalno značenje sposobnosti govorenja dva jezika.

Dvojezičnost, sposobnost da se tečno govori dva jezika, ima značajnu ulogu u savremenom svetu zbog svojih kognitivnih, akademskih i socio-kulturnih prednosti. Učenje drugog jezika u ranom uzrastu je posebno korisno, jer poboljšava kognitivni razvoj, poboljšava akademska postignuća i promoviše međukulturalno razumevanje. Istraživanja sugerišu da dvojezičnost može imati dubok uticaj na kognitivne sposobnosti. Na primer, istraživanje Bialistoka (2011) otkrilo je da dvojezične osobe često pokazuju jaču kognitivnu kontrolu, a to je sposobnost da održe pažnju i odbacuju nebitne informacije. Veruje se da je ova poboljšana kognitivna kontrola rezultat stalne potrebe za prebacivanjem između dva ili više jezika, što vežba mozak i jača izvršne funkcije (Kroll, Dussias, Bice, i Perrotti, 2015).

Akademski, dvojezičnost je povezana sa poboljšanim performansama u različitim oblastima, uključujući čitanje, pisanje i matematiku. Genesee (2004) sugeriše da dvojezična deca često nadmašuju svoje jednojezične vršnjake u ovim oblastima, pri čemu se veštine stečene učenjem drugog jezika prenose u druge akademske domene. Dodatno, dvojezičnost je povezana sa većim stepenom metajezicke svesti, a to je sposobnost razmišljanja i analize jezika kao sistema. Ova povećana svest ne samo da pomaže u učenju jezika, već i poboljšava opšte veštine pismenosti (Bialistok, 2001).

U savremenom svetu, gde je globalizacija međukulturnu komunikaciju učinila suštinskom, dvojezičnost je dragocena prednost. Poznavanje više jezika otvara niz mogućnosti za pojedince, uključujući povećanu mogućnost zapošljavanja, pristup međunarodnim tržištima i mogućnost angažovanja sa različitim zajednicama. Štaviše, dvojezičnost podstiče veće uvažavanje različitih kultura i perspektiva, promovišući empatiju i razumevanje u, sve više, međusobno povezanom svetu (Grosjean, 2010).

Učenje drugog jezika u ranom uzrastu je posebno korisno, jer omogućava deci da razviju znanje i naglasak na drugom jeziku nalik maternjem. Teorija kritičnog perioda sugeriše da postoji prozor mogućnosti tokom detinjstva kada je učenje jezika najefikasnije i kada se odvija prirodnije. Izlaganje drugom jeziku tokom ovog kritičnog perioda može dovesti do dvojezičnosti uz minimalan napor i maksimalno poznavanje.

Bilingvizam je od velikog značaja u savremenom svetu, jer pruža kognitivne, akademske i socio-kulturološke koristi. Učenje dodatnog jezika u ranom uzrastu poboljšava kognitivni razvoj, poboljšava akademska postignuća i omogućava interkulturalno razumevanje. Napori da se podstakne dvojezičnost, posebno u obrazovanju u ranom detinjstvu, treba da budu prioritet da bi se deca opremila veštinama i sposobnostima potrebnim za napredovanje u današnjem globalizovanom društvu.

3. BENEFITI ČITANJA

3.1. BENEFITI ČITANJA KNJIGA DECI PREDŠKOLSKOG UZRASTA

Mnoga naučna istraživanja tokom prethodnog veka bavila su se benefitom čitanja, i kako ono utiče na mozak čoveka. Samim tim, kasnija su se istraživanja bavila temom kako čitanje deci u ranom uzrastu utiče na njihov razvoj i koji su sve benefiti. Ovo poglavlje će dublje opisati benefite čitanja deci, kako na maternjem tako i na nematrnjem jeziku, a time i objasniti njihov značaj u savremenom svetu.

Čitanje je fundamentalna veština koja otvara vrata ka mnogim informacijama, znanju i učenju. Deca predškolskog uzrasta ne uče da čitaju već se osnažuju u sposobnostima i veštinama predčitalačkih znanja. Ovo nije razlog da se sa decom ne koriste knjige u vaspitno-obrazovnom radu. Deca se u vrtiću prvi put susreću sa mnogim stvarima, pa tako i sa knjigom, njenim značenjem, upotrebom i vrednošću.

Čitanje je osnovna veština koja otvara vrata znanju, mašti i kognitivnom razvoju. Kada se uvede u ranom uzrastu, postavlja osnovu za doživotno učenje i uspeh. U ovom eseju će se dublje istražiti prednosti čitanja za decu uzrasta od 3 do 7 godina, stavljajući akcenat na važnost ove prakse u oblikovanju njihovog kognitivnog, socijalnog i emocionalnog razvoja.

1. Kognitivni razvoj: Čitanje deci u ranom uzrastu utiče na njihov kognitivni razvoj. Izlaganje jeziku i vokabularu u predškolskom detetu poboljšava njegove jezičke sposobnosti. Prema Janel Christine Pankey u njenoj knjizi "The benefits of reading aloud to preschool children" iz 2000. godine, rano izlaganje jeziku kroz čitanje pozitivno je vezano sa veštinama usvajanja jezika, uključujući proširenje rečnika i razumevanje. Čin čitanja naglas takođe stimuliše razvoj mozga, podstičući veštine kritičkog mišljenja i poboljšavajući sposobnosti rešavanja problema.
2. Mašta i kreativnost: Svet čitanja pokreće dečju maštu i kreativnost. Knjige sa živopisnim ilustracijama i zanimljivim pričama odvede decu u fantastične svetove, podstičući ih da istražuju nove ideje i perspektive. Kroz magiju pripovedanja, deca uče da razmišljaju kreativno, razvijaju osećaj radoznalosti i usavršavaju svoju sposobnost da vizuelizuju scenarije, postavljajući temelje za buduće kreativne poduhvate.

3. Jezičke i komunikacijske veštine: Čitanje deci naglas promoviše jezičke i komunikacijske veštine izlažući im bogat i raznolik vokabular. Ovo izlaganje pomaže u razvoju jakih komunikacijskih veština, uključujući artikulaciju, izražavanje i razumevanje. Studija objavljena u Journal of Pediatric Nursing otkrila je da redovno čitanje deci pozitivno utiče na njihov jezički razvoj, doprinoseći poboljšanju verbalnog znanja.
4. Socialno-emocionalni razvoj: Zajednička iskustva čitanja neguju snažnu emocionalnu vezu između roditelja ili staratelja i dece. Čin zajedničkog sedenja i angažovanja u priči promoviše osećaj sigurnosti i privrženosti. Štaviše, priče često sadrže moralne lekcije i likove koji se mogu povezati, pomažući deci da razviju empatiju, emocionalnu inteligenciju i razumevanje društvene dinamike.
5. Akademske uspeh: Rano izlaganje čitanju je prediktor akademskog uspeha. Deca kojoj se redovno čita, veća je verovatnoća da će imati dobre akademske rezultate, da će se istaći u predmetima vezanim za jezik i razviti ljubav prema učenju. Longitudinalna studija koju je sproveo Nacionalni centar za statistiku obrazovanja otkrila je pozitivnu korelaciju između ranog čitanja i kasnijeg akademskog postignuća (NCES, 2000).

Kroz ovaj tekst možemo da zaključimo da su koristi od čitanja za decu između 3 i 7 godina dalekosežne i višestruke. Kognitivni razvoj, mašta, jezičke veštine i emocionalno blagostanje imaju koristi od jednostavnog ali moćnog čina deljenja priča. Roditelji, vaspitači i staratelji imaju odgovornost da prepoznaju potencijal čitanja u oblikovanju budućnosti sledeće generacije. Negujući ljubav prema čitanju u ranom uzrastu, ne samo da se doprinosi akademskom uspehu dece, već i negujemo njihov holistički razvoj. Čitanje služi kao uvertira za život radoznalosti, kreativnosti i učenja.

3.2. BENEFITI ČITANJA KNJIGA DECI NA STRANOM JEZIKU

Kada pričamo o čitanju deci na stranom jeziku, gledamo to kroz prizmu učenja drugog jezika. Čitanje deci na njihovom drugom, odnosno nematrnjem jeziku, može imati brojne koristi, uključujući kognitivni, lingvistički i socio-emocionalni razvoj. Deca koja su izložena drugom jeziku kroz čitanje u ranom uzrastu mogu steći bolje jezičke veštine, veću fleksibilnost kod kognitivnih funkcija, kao i bolje razumevanje drugih kultura. Može se primetiti sličnost između pozitivnog uticaja čitanja kako na maternjem tako i nematrnjem jeziku. Međutim istraživanja su pokazala da čitanje

deci predškolskog uzrasta na stranom jeziku ima potencijal za par drugačijih prednosti koje nisu spomenute u prethodnim istraživanjima vezanim za čitanje na maternjem jeziku ali su jednako značajna za pozitivan razvoj deteta.

Istraživanja su pokazala da čitanje deci na drugom jeziku može značajno poboljšati njihove jezičke veštine. Studija koju su sprovedi Mol i Bus (2011) pokazala je da su deca kojoj se čita na drugom jeziku pokazala poboljšanje u rečniku, gramatici i razumevanju. Studija je takođe otkrila da su deca koja su bila izložena drugom jeziku kroz čitanje, imala bolju fonemsku svest, a to je sposobnost da identifikuju i manipulišu pojedinačnim glasovima u rečima.

Pored poboljšanja jezičkih veština, čitanje deci na drugom jeziku takođe može doprineti fleksibilnost kognitivnih veština. Bialistok i Martin (2004) su otkrili da dvojezična deca imaju veću kognitivnu fleksibilnost i bolje veštine rešavanja problema u odnosu na jednojezičnu decu. Čitanje knjiga na drugom jeziku može izložiti decu različitim perspektivama i kulturama, što može poboljšati njihovu kognitivnu fleksibilnost.

Štaviše, čitanje deci na drugom jeziku, može podstaći socio-emocionalni razvoj. Prema, dvojezičnost može promovisati razumevanje drugih kultura i empatiju. Deca koja su kroz čitanje izložena različitim kulturama mogu razviti empatiju prema ljudima iz različitih sredina, što može promovisati društveni sklad i inkluziju.

Učenje drugog jezika u ranom detinjstvu, posebno od 3 do 6 godina, može imati još veće koristi. Deca koja uče drugi jezik od ranog uzrasta pokazuju bolje kognitivne i akademske rezultate od onih koji počinju kasnije u životu. Rano izlaganje jezika je povezano sa poboljšanim kognitivnim razvojem, uključujući bolje pamćenje, veštine rešavanja problema i prostornu svest (Hakuta i drugi, 2003).

Štaviše, rano izlaganje jezika je povezano sa većim znanjem i održavanjem znanja drugog jezika. U studiji Anderberg i Ruby (2013), deca koja su rano upoznala jezik zadržala su viši nivo znanja svog drugog jezika od dece koja su počela da uče kasnije u životu.

Čitanje deci na njihovom drugom jeziku može imati brojne prednosti, uključujući poboljšane jezičke veštine, kognitivnu fleksibilnost i socio-emocionalni razvoj. Pored toga, učenje drugog jezika u ranom detinjstvu može imati još veće koristi, uključujući poboljšani kognitivni razvoj, održavanje znanja i akademske rezultate. Roditelji i vaspitači treba da razmotre izlaganje dece drugom jeziku kroz čitanje u ranom uzrastu kako bi im pomogli da iskoriste ove prednosti.

4. TIPOVI KNJIGA

Prethodno poglavlje detaljnije opisuje prednosti i benefite koje čitanje ima za decu i njihov razvoj, zbog toga će ovo poglavlje detaljnije opisati različite tipove i formate knjiga koji postoje, a koji su značajni za vaspitno - obrazovni sistem.

Kada se radi o čitanju knjiga, u predškolskim ustanovama, bitno je spomenuti različite formate u kojima knjige dolaze i koji sve mogu biti formati knjiga u vaspitno obrazovnom sistemu jednog vrtića. Sledeća podela bliže opisuje određene vrste knjiga koje su zastupljenije u vrtićima. Međutim, ova podela ne sadrži sve vrste knjiga iz razloga jer ih ima mnogo više nego što je potrebno za ovo istraživanje.

Podela tipova knjiga:

1. Knjige sa tvrdim povezom: Knjige sa tvrdim povezom imaju čvrsti zaštitni omot obično napravljen od kartona i prekriven tkaninom ili papirom. Oni su izdržljivi i često se preferiraju za kolekcionarska izdanja.
2. Knjige sa mekim povezom: Knjige sa mekim povezom imaju fleksibilni omot od papira ili kartona. Obično su pristupačniji od tvrdog poveza i obično se koriste za izdanja za masovno tržište.
3. E-knjige (elektronske knjige): E-knjige su digitalne verzije štampanih knjiga koje se mogu čitati na e-čitačima, tabletima, pametnim telefonima ili računarima. Oni nude prenosivost i praktičnost, omogućavajući čitaocima da nose ogromnu biblioteku u jednom uređaju.
4. Audio knjige: Audio knjige su snimljene verzije knjiga koje se mogu samo slušati. Popularne su za osobe koje više vole da konzumiraju sadržaj knjige dok putuju na posao, vežbaju ili obavljaju druge aktivnosti.
5. Knjige velikog štampanog formata: Velike štampane knjige imaju tekst veći od uobičajenog, što ih čini lakšim za čitanje osobama sa oštećenjem vida ili onima koji preferiraju veće veličine slova.
6. Grafičke novele i stripovi: Grafički romani i stripovi koriste kombinaciju slika i teksta da ispričaju priču. Dolaze u različitim formatima, uključujući tradicionalne štampane i digitalne verzije.

7. Interaktivne knjige: Interaktivne knjige često sadrže multimedijalne elemente, kao što su hiperveze, video snimci ili animacije, kako bi se poboljšalo iskustvo čitanja. Uobičajeni su u digitalnim formatima.
8. Iskačuće knjige (Pop-up Books): Iskačuće knjige imaju trodimenzionalne elemente koji se pojavljuju kada se stranice otvore. Često su dizajnirane za decu, ali se mogu naći za sve starosne grupe. Knjige džepne veličine:
9. Knjige džepne veličine su manjih dimenzija i dizajnirane su da se lako nose u džepovima ili malim torbama.
10. Kolekcionarska izdanja: Kolekcionarska izdanja su često knjige u tvrdom povezu sa posebnim karakteristikama, kao što su jedinstveni dizajn korica, potpisane kopije ili dodatni sadržaj. One su namenjene kolekcionarima knjiga i obožavaocima.
11. Brajeve knjige: Knjige na Brajevom pismu su dizajnirane za osobe sa oštećenjem vida, reljefne su sa podignutim tačkama koje predstavljaju znakove na Brajevom pismu.
12. Svici: Istorijski gledano, knjige su bile u obliku svitaka, gde je tekst pisan ili štampan na dugačkom, smotanom listu pergamenta ili papira.

Ovo je samo nekoliko primera, a izdavačka industrija nastavlja da se razvija sa napretkom u tehnologiji i promenama u preferencijama čitalaca. Svaki format ima svoje prednosti, a svaka osoba ima pravo da izabere format koji najbolje odgovara njihovim preferencijama i životnom stilu pa tako i u preferencijama vaspitno obrazovnog stila vaspitača. Zbog količine vrsta knjiga u ovom radu će biti detaljnije objašnjeni benefiti samo pojedinih određenih vrsta knjiga, koje su značajne za ovaj rad.

4.1. INTERAKTIVNE KNJIGE

Interaktivne knjige, poznate i kao knjige „dodirni i oseti“ ili „podiži poklopac“, igraju značajnu ulogu u predškolskom obrazovanju tako što uključuju decu u multisenzorna iskustva učenja. Ove knjige sadrže taktilne elemente, skrivena iznenađenja ili interaktivne karakteristike koje podstiču decu da aktivno učestvuju u procesu čitanja. Uticaj interaktivnih knjiga na predškolsko obrazovanje je višestruk, utičući na kognitivni razvoj, jezičke veštine i socio-emocionalni rast. Jedna od ključnih prednosti interaktivnih knjiga je njihova sposobnost da unaprede kognitivni razvoj predškolske dece. Takođe interaktivne knjige u sebi mogu da sadrže i audio koji decu dodatno može učiti rečima koje su sastavni deo priče. Taktilni elementi i interaktivne karakteristike u ovim knjigama stimulišu dečja

čula i podstiču istraživanje, što može poboljšati njihovu pažnju, pamćenje i veštine rešavanja problema (Kucirkova, 2017).

Na primer, knjiga sa preklopom koja otkriva skrivene slike ili tekst podstiče decu da iskoriste svoje pamćenje i veštine vizuelne obrade kako bi se prisetili i identifikovali slike. Interaktivne knjige takođe imaju značajan uticaj na razvoj jezika kod predškolaca.

Interaktivna priroda ovih knjiga podstiče verbalnu interakciju između dece i staratelja, što može poboljšati jezičke veštine kao što su rečnik, struktura rečenice i razumevanje naracije. Pored toga, zanimljiva i interaktivna priroda ovih knjiga može pokrenuti dečju maštu i kreativnost kao i asocijaciju između tri elementa vizueli, taktilni i audio, što dovodi do detaljnijeg pripovedanja i upotrebe jezika. Pored toga, interaktivna priroda ovih knjiga može da podstakne osećaj radoznalosti, istraživanja i samootkrivanja, promovišući pozitivan stav prema učenju (Kucirkova, 2013).

Interaktivne knjige imaju dubok uticaj na predškolsko obrazovanje, poboljšavajući kognitivni razvoj, jezičke veštine i socio-emocionalni rast. Ove knjige pružaju zanimljiva i interaktivna iskustva učenja koja stimulišu dečja čula, podstiču istraživanje i promovišu aktivno učešće u procesu čitanja. Uključujući interaktivne knjige u obrazovanje u ranom detinjstvu, vaspitači i staratelji mogu stvoriti obogaćujuća i prijatna iskustva učenja koja podržavaju sveukupni razvoj dece.

4.2. AUDIO KNJIGE

Audio knjige, koje su se nekada prvenstveno povezivale sa literaturom za odrasle, sada su našle mesto u predškolskom obrazovanju, nudeći jedinstvene prednosti za mlade učenike. U ovom delu se opisuje uticaj audio knjiga na predškolsko obrazovanje, naglašavajući njihovu ulogu u razvoju jezika, veštinama pismenosti i celokupnom angažovanju.

Audio knjige služe kao moćan alat za razvoj jezika kod predškolske dece. Slušanje ispričanih priča izlaže decu bogatom i raznovrsnom rečniku, strukturama rečenica i tehnikama pripovedanja. Istraživanja Busa i Van Ijzendorna (1995) sugerišu da audio knjige stimulišu usvajanje jezika i razumevanje, posebno kada su uparene sa štampanim tekstom. Audio knjige obezbeđuju slušni unos koji dopunjuje vizuelno učenje, jačajući jezičke veštine kao što su izgovor, intonacija i tečnost. Pored toga, audio knjige nude priliku deci da vežbaju razumevanje slušanja i veštine zaključivanja, poboljšavajući njihovo opšte znanje jezika.

Pored razvoja jezika, audio knjige igraju značajnu ulogu u promovisanju veština pismenosti među predškolicima. Slušanje ispričanih priča pomaže deci da razviju fonemsku svest, sposobnost da razlikuju i manipulišu pojedinačnim glasovima u rečima. Izloženost okruženjima bogatim jezicima, uključujući audio knjige, pozitivno je povezana sa ranim razvojem pismenosti. Audio knjige takođe podržavaju veštine razumevanja teksta tako što pružaju audio signale koji usmeravaju pažnju dece na štampani tekst. Baveći se audio knjigama, predškolci razvijaju dublje razumevanje strukture priče, razvoja likova i redosleda zapleta, postavljajući osnovu za budući uspeh u čitanju.

Jedna od ključnih prednosti audio-knjiga u predškolskom obrazovanju je njihova sposobnost da privlače pažnju dece i podstiču maštu. Imerzivno audio iskustvo prenosi decu u svet priče, podstičući njihovu kreativnost i maštu. Audio knjige sa zvučnim efektima, muzikom i glasovima likova stvaraju multisenzorno iskustvo koje poboljšava angažovanje i emocionalnu vezu sa naracijom. Istraživanje Mol and Bus (2011) sugerise da audio knjige promovišu veštine aktivnog slušanja i trajnu pažnju, podstičući decu da ostanu fokusirana i pažljiva tokom cele priče. Pružajući zanimljivo i interaktivno iskustvo pripovedanja, audio knjige podstiču radoznalost i ljubav dece prema književnosti.

Audio knjige nude brojne prednosti za predškolsko obrazovanje, uključujući razvoj jezika, veštine pismenosti i angažovanje. Njihov auditivni format omogućava deci pristup visokokvalitetnoj literaturi i obogaćujuća iskustva pripovedanja. Uključujući audio knjige u nastavni plan i program za rano detinjstvo i kućno okruženje, vaspitači i roditelji mogu da podrže razvoj jezika dece, promovišu veštine pismenosti i neguju doživotnu ljubav prema učenju.

4.3. DIGITALNE KNJIGE

Digitalne knjige, uključujući e-knjige i digitalne flip-knjige, revolucionisale su način na koji deca takođe pristupaju književnosti i komuniciraju sa njom. U predškolskom obrazovanju, ovi digitalni resursi nude niz prednosti i mogućnosti za poboljšanje iskustava učenja.

Digitalne knjige igraju vitalnu ulogu u promovisanju razvoja pismenosti među predškolicima. Pružajući interaktivne funkcije kao što su audio naracija, animirane ilustracije i istaknuti tekst, digitalne knjige podržavaju rano čitanje i razumevanje. Istraživanje Čionga i Šulera (2010) sugerise da interaktivne e-knjige mogu poboljšati sticanje rečnika i razumevanje čitanja kod male dece.

Multimedijalni elementi u digitalnim knjigama pružaju skele za čitaoce koji se pojavljuju, pomažući im da dekodiraju tekst i razumeju koncepte priče.

Pored razvoja pismenosti, digitalne knjige doprinose i kognitivnom razvoju predškolaca. Interaktivne funkcije kao što su zagonetke, igre i kvizovi u digitalnim flip-knjigama stimulišu kognitivne procese dece, uključujući pamćenje, pažnju i veštine rešavanja problema. Prema studiji Kucirkove (2014), digitalne flip-knjige mogu poboljšati kognitivne veštine dece, kao što su vizuelno-prostorno rezonovanje i izvršne funkcije. Ove interaktivne aktivnosti zahtevaju od dece da se aktivno bave sadržajem, promovisući kognitivni razvoj i veštine kritičkog mišljenja.

Digitalne knjige nude visok nivo angažovanja i motivacije za predškolce, čineći učenje prijatnijim i impresivnijim. Interaktivna priroda digitalnih knjiga privlači pažnju dece i održava njihovo interesovanje tokom cele priče. Digitalne knjige povećavaju angažovanje dece i motivaciju za čitanje u poređenju sa tradicionalnim štampanim knjigama. Interaktivne funkcije, kao što su animacije i zvučni efekti, stvaraju dinamično i interaktivno iskustvo čitanja koje motiviše decu da aktivno učestvuju u aktivnostima opismenjavanja.

Digitalne knjige, uključujući e-knjige i digitalne flip-knjige, imaju značajan uticaj na predškolsko obrazovanje poboljšavajući razvoj pismenosti, kognitivne veštine i angažovanje među mladim učenicima. Njihove interaktivne funkcije pružaju mogućnosti za praktično učenje i aktivno učešće, čineći učenje zabavnim i prijatnim

4.4. AUDIO-VIZUELNE KNJIGE

Audio-vizuelne knjige, uključujući video zapise za čitanje i vizuelne adaptacije dečijih knjiga, pojavile su se kao vredni resursi u predškolskom obrazovanju, nudeći višesenzorni pristup učenju. U ovom delu se istražuje uticaj audio-vizuelnih knjiga u predškolskom obrazovanju, fokusirajući se na njihovu ulogu u jačanju veština pismenosti, podsticanju kreativnosti i promovisanju interaktivnih iskustava učenja.

Audio-vizuelne knjige igraju ključnu ulogu u promovisanju veština pismenosti među predškolcima. Video snimci za čitanje, koji sinhronizuju tekst sa audio naracijom, pomažu deci da razviju veštine ranog čitanja, kao što su prepoznavanje i razumevanje reči. Istraživanje Melvani i drugih (2018) sugerise da audio-vizuelne knjige mogu poboljšati fonološku svest i usvajanje rečnika

kod male dece. Kombinacija vizuelnih i slušnih stimulusa u audio-vizuelnim knjigama pruža bogato iskustvo učenja koje podržava razvoj pismenosti.

Vizuelne adaptacije dečijih knjiga, kao što su animirani video snimci ili pripovedačke predstave, podstiču dečju maštu i kreativnost. Ove adaptacije oživljavaju priče kroz živopisne ilustracije, zanimljive animacije i ekspresivnu naraciju, pružajući dinamično i impresivno iskustvo pripovedanja. Istraživanje Takač i drugih (2015) ukazuje na to da izloženost vizuelnom pripovedanju može poboljšati dečje kreativno razmišljanje i sposobnosti pripovedanja. Angažovanjem sa audio-vizuelnim knjigama, deca se podstiču da kreativno razmišljaju i izražavaju se kroz pripovedanje i aktivnosti igranja uloga.

Audio-vizuelne knjige nude interaktivna iskustva učenja koja promovišu angažovanje i učešće. Video snimci koji se čitaju, na primer, često uključuju interaktivne elemente kao što su aktivnosti na ekranu, kvizovi i igre koje podstiču decu da se aktivno uključuju u priču. Ovaj interaktivni format ne samo da održava interesovanje dece, već i jača ciljeve učenja i promoviše veštine kritičkog mišljenja. Istraživanja sugerišu da interaktivni video snimci pripovedanja mogu poboljšati angažovanje dece i razumevanje narativnog sadržaja.

Audio-vizuelne knjige, uključujući video zapise za čitanje i vizuelne adaptacije knjiga za decu, igraju značajnu ulogu u predškolskom obrazovanju tako što poboljšavaju veštine pismenosti, podstiču kreativnost i promovišu interaktivna iskustva učenja. Njihov multisenzorni pristup pripovedanju pruža mladim učenicima dinamičan i privlačan način da istražuju jezik, razviju veštine pismenosti i neguju ljubav prema čitanju. Vaspitači i roditelji mogu da iskoriste prednosti audio-vizuelnih knjiga kako bi obogatili dečija iskustva učenja i podržali njihov sveukupni razvoj.

5. IZVORI LITERATURA ZA VASPITAČE

Postoje mnogi različiti izvori literature za decu na engleskom jeziku. Biblioteke, knjižare, veb stranice (online biblioteke) i YouTube su glavni resursi kojima se bavi ovo poglavlje. Prema Bus i Van Ijzendoorn (1995) svaki od izvora literature obezbeđuje pristup širokom spektru resursa, posebno namenjenih za predškolsko obrazovanje. Biblioteke nude bogatu kolekciju resursa koji zadovoljavaju različite potrebe učenja i interesovanja predškolske dece, od dečjih knjiga i obrazovnih materijala do

audio-vizuelnih izvora i digitalnog sadržaja. Ovi resursi ne samo da podržavaju ranu pismenost i matematičke veštine, već i promovišu kognitivni razvoj, kreativnost i socijalno-emocionalno učenje.

Promovisanje ljubavi prema čitanju i učenju kod predškolske dece, kroz sesije pričanja priča, programe čitanja, preko različitih platformi ostvaruje se stimulatívno okruženje koje podstíče decu da istražuju svet knjiga i pripovedanja. Istraživanja Busa i Van Ijzendorna (1995) sugeríšu da izloženost aktivnostima pripovedanja i čitanja može značajno uticati na razvoj pismenosti dece i jezičke veštine. Ove platforme su vredni partneri u predškolskoj nastavi, pružajući podršku i resurse za vaspitače i porodice. Bibliotekari i prodavci u knjižarama, mogu ponuditi smernice za odabir knjiga koje odgovaraju uzrastu, razvijanje okruženja bogatog jezikom i uključivanje aktivnosti pripovedanja. Pored toga biblioteke često organizuju radionice, seminare i treninge za vaspitače i roditelje, čime se dodatno unapređuju njihove veštine i znanja u obrazovanju u ranom detinjstvu. Takođe veb stranice i Youtube kanali imaju često istaknutu selekciju knjiga što korisnicima omogućava lakši odabir željene literature.

Različiti izvori literature su neprocenjivi resursi za predškolsko obrazovanje, nudeći pristup različitim izvorima, promovišući ljubav prema čitanju, podržavajući vaspitače i porodice i podstíčući angažovanje zajednice. Koristeći resurse i mogućnosti koje pružaju biblioteke, vaspitači i porodice mogu poboljšati iskustvo ranog učenja predškolaca, postavljajući jaku osnovu za njihov akademski uspeh i doživotnu ljubav prema učenju.

5.1. BIBLIOTEKA

Biblioteke igraju ključnu ulogu u predškolskom obrazovanju, nudeći mnoštvo pogodnosti za decu, vaspitače i porodice. U centru Novog Sada nalazi se ogranak gradske biblioteke za strane jezike, pun naziv ogranka je Gradska biblioteka u Novom Sadu, ogranak „Anica Savić Rebac”. Objekat se nalazi na adresi Trg republike 2, a u sebi sadrži raznovrsnu literature na više stranih jezika. Najopširnija literatura je na engleskom jeziku, kako literatura za decu tako i za odrasle. Često se u prostoriji održavaju i radionice koje mogu biti korisne za vaspitno - obrazovni rad sa decom. Pored toga biblioteke često nude besplatne ili sa popustom članske karte što može olakšati pristup njenim resursima svim zainteresovanim osobama.

5.2. KNJIŽARE

Knjižare imaju slične prednosti kao i biblioteke, ali isto tako imaju novije knjige koje imaju veći spektar digitalnih funkcija. Takođe mogu da ponude knjige koje nisu toliko česte. Knjige koje su iz knjižara se kupuju, tako da nisu lako dostupne svima, međutim imaju svoje prednosti. Knjige iz knjižara su u novom stanju, često se mogu naći knjige koje imaju propratni materijal kao što su CD-ovi, QR kodovi i slično. Knjižara koja je namenjena za literaturu na engleskom jeziku u Novom Sadu je “The English Book Novi Sad”. Njena veb stranica je <https://english-book.rs/> na kojoj se lako može proveriti stanje raspoložive literature koje knjižara pruža kupcima.

5.3. INTERNET STRANICE

Internet stranice su još jedan izvor literature na engleskom jeziku. Različite stranice vaspitaču pružaju različite mogućnosti. Postoje stranice koje su vezane samo za određene formate e-knjiga, kao na primer stranice koje sadrže samo PDF format, dok druge stranice sadrže flipbook format ili u opisu knjige neke stranice stave link za YouTube video, gde korisnik može pronaći pročitane verzije knjige uz PDF.

U prilogu se nalazi par primera korisnih stranica:

1. International Children's Digital Library (ICDL): Fondacija nudi kolekciju besplatnih knjiga za decu iz celog sveta, dostupne u PDF i drugim formatima. Može se posetiti njihovu veb stranicu na (<https://en.childrenslibrary.org/>).
2. Storyberries: Storyberries pruža kolekciju besplatnih PDF knjiga za decu, uključujući slikovnice, priče za laku noć i obrazovne knjige. Može se pristupiti njihovoj biblioteci na (<https://www.storyberries.com/>).
3. Free Kids Books: Ova veb stranica nudi širok spektar besplatnih knjiga za decu u PDF formatu, uključujući beletristiku, nefikciju i obrazovne knjige. Moguće je istražiti njihovu kolekciju na (<https://www.freekidsbooks.org/>).

4. Fliphtml5: Ova stranica nudi izbor besplatnih PDF knjiga za decu, uključujući klasične priče, bajke i obrazovne knjige, koje poseduju animaciju listanja stranica nalik fizičkim knjigama. Moguće je posetiti njihovu veb stranicu na (<https://fliphtml5.com/>).

5.3. YOUTUBE

YouTube može poslužiti vaspitačima kao odlično didaktičko sredstvo. Na sajtu se nalazi mnoštvo različitih kanala sa video snimcima čitanja dečje literature. Isto tako možemo pronaći video adaptacije knjiga koje su nalik animiranom filmu.

Takođe je ovaj format lako dostupan svim vaspitačima u svom obrazovnom sistemu, a isto tako mogu i roditelji sa decom da ga koriste kod kuće i u svom privatnom životu. Time se omogućava lakša saradnja vrtića i porodice.

U nastavku poglavlja će se nalaze primeri Youtube kanala sa raznovrsnom literaturom za decu na engleskom jeziku.

1. Reading With KiKi : Je je kanal koji sadrži preko 75 knjiga za decu različitih tematika. Knjige se razlikuju po tematici, neke su edukativnog tipa kao enciklopedije, dok su druge vaspitne koje se bave svakodnevnim situacijama. Takođe neke od tematika su svrstane u određene plejliste, pa su samim tim korisnicima lakše za snalaženje.
2. StoryTime PlayTime - Children's Books Read Aloud : Kanal sadrži preko 100 videa u kojima slike stranica knjige prati audio zapis teksta knjige. Knjige su čitane na vedar način sa puno karaktera u glasu kako bi deci bile zabavnije.
3. Vooks: Kanal koji ima preko 300 videa koji su kombinacija čitanja knjige i kratkih crtanih filmova. Animacije su jednostavne tako da ne odvlače previše pažnju od čitanja ali su dovoljne da približe deci iskustvo čitanja knjiga.

4. StoryTime at Awnie's House : Kanal na kome Awnie čita knjige. Čitanje je izuzetno animirano i puno karaktera kako bi deci bilo što zanimljivije. Awnie čita knjige dovoljno sporo kako bi je mlađa deca razumela.

6. ALATI ZA UPOTREBU E-KNJIGA

Upotreba tehnologije, uključujući računare, tablete, TV i CD plejere, postaje sve zastupljenija u predškolskim ustanovama jer vaspitači nastoje da unaprede razvoj pismenosti i angažuju mlade učenike. Ovaj esej istražuje prednosti i razmatranja korišćenja tehnologije za čitanje u predškolskim ustanovama, naglašavajući njen potencijal da podrži veštine pismenosti i neguje ljubav prema čitanju.

Benefit tehnologije:

- Angažovanje i interakcija: Tehnologija može da poboljša angažovanje i interakciju s materijalima za čitanje kroz interaktivne funkcije, kao što su ekrani osetljivi na dodir i audio naracija. Ovo može pomoći da se održi interesovanje i fokus dece tokom aktivnosti čitanja.
- Pristupačnost: Tehnologija omogućava pristup širokom spektru materijala za čitanje, uključujući e-knjige, audio knjige i obrazovne video zapise. Ovo omogućava nastavnicima da ponude raznovrstan izbor knjiga koje odgovaraju različitim interesovanjima i nivoima čitanja.
- Multisenzorno učenje: Tehnologija nudi multisenzorno iskustvo učenja, kombinujući vizuelne, slušne i taktilne stimuluse. Ovo može pomoći da se ojačaju veštine čitanja i poboljša razumevanje, posebno za decu sa različitim stilovima učenja.
- Nezavisno učenje: Tehnologija može osnažiti decu da se uključe u samostalno čitanje i istraživanje. Interaktivne e-knjige i audio knjige, na primer, omogućavaju deci da kontrolišu tempo svog čitanja i pristupe dodatnim informacijama ili definicijama nepoznatih reči.

Razmatranja za upotrebu:

- Vreme upotrebe ekrana: Važno je ograničiti vreme ispred ekrana i osigurati da se tehnologija koristi umereno. Prekomerno vreme ispred ekrana može negativno uticati na zdravlje i razvoj dece.
- Kvalitet sadržaja: Nastavnici treba da obezbede da digitalni sadržaj koji se koristi za čitanje bude primeren uzrastu, edukativan i usklađen sa ciljevima učenja. Visokokvalitetne e-knjige, audio knjige i obrazovni video zapisi mogu poboljšati iskustvo učenja.
- Balansiranje tehnologije i tradicionalnih knjiga: Iako tehnologija može ponuditi mnoge prednosti, važno je održavati ravnotežu između aktivnosti čitanja zasnovanih na tehnologiji i tradicionalnih knjiga. Oba formata imaju jedinstvene prednosti i trebalo bi da se koriste zajedno da bi se obezbedio sveobuhvatan program opismenjavanja.

Tableti, kompjuteri imaju najveći interaktivni potencijal iz razloga jer podržavaju više formata e-knjiga. Na njima se mogu puštati audio knjige, gledati knjige ako i koristiti interaktivne digitalne knjige, dok se kod TV-a mogu puštati videi i slušati audio knjige, a kod CD plejera se mogu samo puštati audio snimci knjiga.

Korišćenje računara, tableta, TV-a i CD plejera može biti dragoceno sredstvo za promovisanje čitanja u predškolskim ustanovama. Kada se koristi promišljeno i umereno, tehnologija može poboljšati angažovanost, pristupačnost i multisenzorna iskustva učenja podržavajući razvoj pismenosti i negujući ljubav prema čitanju kod mladih učenika.

7. METODOLOŠKI DEO

7.1. PREDMET ISTRAŽIVANJA

Kako napreduje svet tako napreduje i obrazovanje. Obrazovanje teži da bude u koraku sa vremenom. Ono zahteva konstanto unapređivanje i inoviranje, a samim ti rezultira u prevazilaženju nedostataka ili mana iz obrazovanja do tada. Digitalizacija podataka je obuhvatila i sferu književnosti i sve njene aspekte u vaspitno-obrazovnom radu. U današnje vreme knjiga nije više zasebna stvar, koja je stoji na polici, već može biti dostupna u bilo kom trenutku u digitalnom formatu. Današnjim

generacijama su svi podaci dostupni skoro svakog trenutka, na bilo kom mestu, bitno im je znanje korišćenja sredstava preko kojih će doći do informacija i razvijanje kritičkog mišljenja.

Učenje drugog jezika u današnjem globalizovanom svetu je ogromna prednost za svakog pojedinca. Ogromne benefite donosi čitanje deci na sranom jeziku. Digitalizacija knjiga doprinosi novim mogućnostima u interakciji dece sa knjigom. Samim tim je potrebno da i vaspitači budu svesni mogućnosti digitalnog sveta a time i knjiga. Ovim možemo zaključiti da je predmet istraživanja zastupljenost digitalnih formata knjiga pri učenju drugog jezika na predškolskom uzrastu.

7.2. KARAKTER ISTRAŽIVANJA

Istraživanje ima empirijski karakter, uzimajući u obzir način dolaženja do podataka. Na osnovu postavljenog cilja i zadataka istraživanja istraživanje je deskriptivno. Podaci koji su se prikupili bili su dostupni u kratkom vremenskom roku.

7.3. CILJEVI I ZADACI ISTRAŽIVANJA

Cilj istraživanja je otkrivanje zastupljenosti digitalnih odnosno savremenih formata knjiga pri učenju stranog jezika u vaspitno obrazovnom radu u predškolskim ustanovama. Iz cilja su razvijeni sledeći zadaci:

- 1. Istražiti odnos savremenih i tradicionalnih formata knjiga u vaspitno-obrazovnom radu vaspitača za engleski jezik u predškolskim ustanovama.*
- 2. Utvrditi stavove vaspitača o digitalnim formatima knjiga na engleskom jeziku u vaspitno-obrazovnom radu u predškolskim ustanovama.*
- 3. Utvrditi učestalost primene digitalnih formata knjiga u vaspitno-obrazovnom radu na engleskom jeziku u predškolskim ustanovama.*
- 4. Utvrditi učestalost organizovanog osposobljavanja vaspitača za upotrebu digitalnih/savremenih formata knjiga, od strane vaspitno-obrazovne ustanove (kurs, seminar...).*

7.4. HIPOTEZE ISTRAŽIVANJA

Glavna hipoteza:

H0. *Pretpostavka je da je veća zastupljenost klasičnih formata knjiga u odnosu na digitalne/savremene formate knjiga u vaspitno-obrazovnom radu na engleskom jeziku je rezultat stavova i nedovoljne edukacije vaspitača za primenu digitalnih formata knjiga, kao i nedovoljna opremljenost radnog prostora (radne sobe i objekti) digitalnim sredstvima.*

Pomoćne hipoteze:

H1. *Udeo primene svremenih/digitalnih formata knjiga u vaspitno-obrazovnom radu na engleskom jeziku bio bi veći u slučaju sistematske edukacije vaspitača.*

H2. *Udeo primene savremenih/digitalnih formata knjiga u vaspitno-obrazovnom radu na engleskom jeziku bio bi veći ukoliko bi bila bolja opremljenost radnog prostora savremenim digitalnim sredstvima.*

H3. *Veći deo vaspitača na engleskom jeziku smatra da su tradicionalni formati knjiga bolji u odnosu na savremene/digitalne formate knjiga.*

7.5. UZORAK ISTRAŽIVANJA

Grupu ispitanika čine vaspitačica engleski jezik iz par vrtića nekoliko predškolskih ustanova. U ovom istraživanju anketirano je 25 vaspitača. Anketiranje je bilo sprovedeno preko internet, individualno, sa vremenskim neograničenjem. Anketa je bila anonimna. Vaspitačima su bila data uputstva o ispunjavanju ankete, kao i o terminima koji se navode u njoj.

7.6. METODE I TEHNIKE ISTRAŽIVANJA

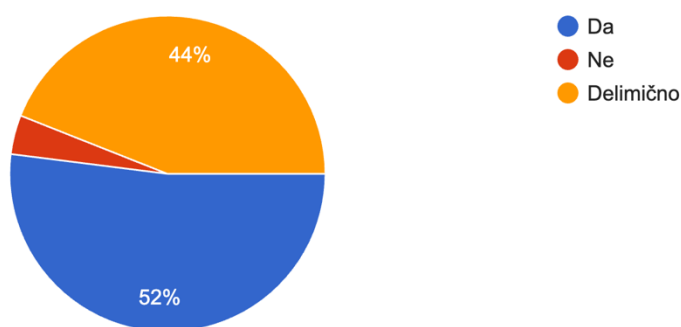
Tokom istraživanja je korišćena deskriptivna metoda. Kao i metoda zaključivanja. Tehnika koja se koristila tokom istraživanja bila je zasnovana na verbalno-pismenoj komunikaciji. Za realizaciju istraživanja korišćena je anketa kao instrument istraživanja. Anketna pitanja su bila zatvorenog tipa.

8. INTERPRETACIJA REZULTATA ISTRAŽIVANJA

Nakon prikupljanja podataka usledila je analiza. Odgovori na pitanja su prikazani grafički. Istaknuta je procentualna vrednosr kao i broj odgovora po pitanju.

1. Da li je vrtić u kome radite opremljen savremenim sredstvima (računar, laptop, tablet, cd ili audio plejer) koji podržavaju moderne formate knjiga?

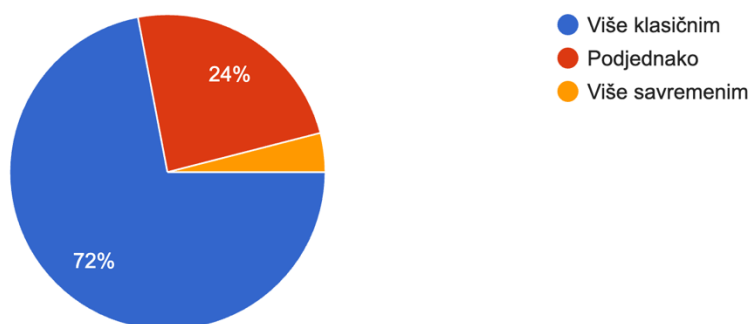
25 responses

Slika 1. Da li vrtić u kom radite opremljen savremenim sredstvima (računar, laptop, tablet, cd ili audio plejer) koji podržavaju moderne formate knjiga? Najveći broj vaspitača odgovorio je da jeste vrtić opremljen sa savremenim sredstvima za rad, zatim da je delimično, a jedan vaspitač je odgovorio da nije.

2. Da li je vrtić u kom ste zaposleni više opremljeniji savremenim ili klasičnim formatima knjiga?

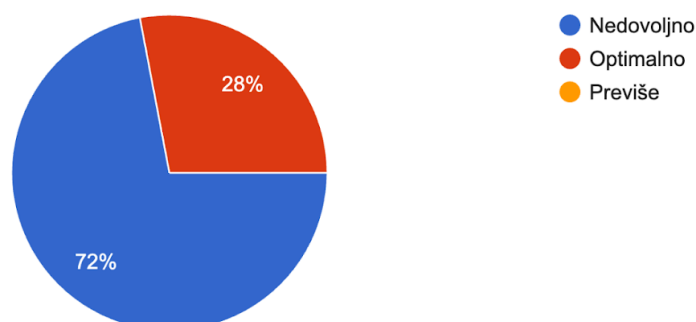
25 responses

Slika 2. Procentualni prikaz odgovora na pitanje "Da li je vrtić u kom ste zaposleni više opremljen savremenim ili klasičnim formatima knjiga?" Najviše odgovora je bilo za opremljenost klasičnim formatima knjiga, zatim podjednako, a jedan odgovor je bio za više savremenim formatima knjiga.

3. Koliko je vaša radna soba opremljena savremenim digitalnim sredstvima koja podržavaju moderne formate knjiga?

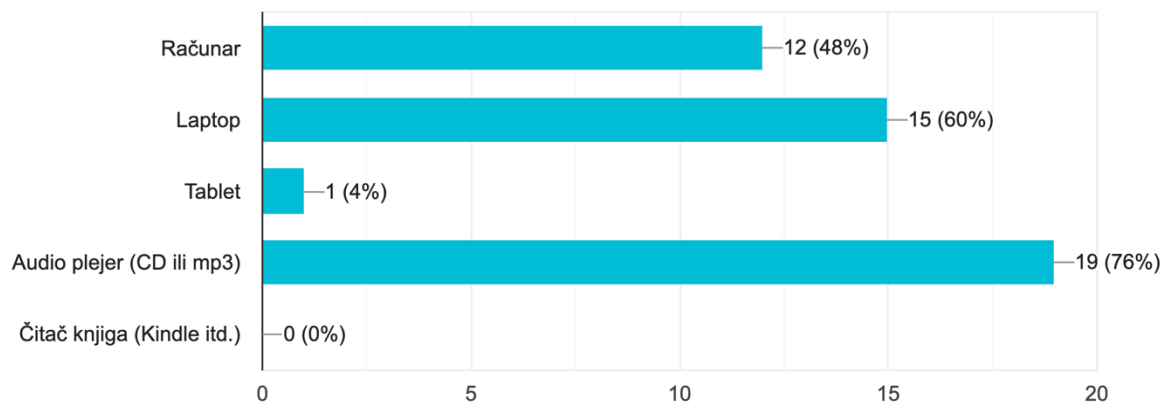
25 responses

Slika 3. Procentualni prikaz odgovora na pitanje “Koliko je vaša radna soba opremljena savremenim digitalnim sredstvima koja podržavaju moderne formate knjiga?” Najveći broj ispitanika je odgovorio da im je soba nedovoljno opremljena digitalnim sredstvima, zatim optimalno, a nijedan odgovor nije bio za previše.

4. Štiklirajte uređaje koje vrtić u kom radite poseduje za vaspitno-obrazovni rad.

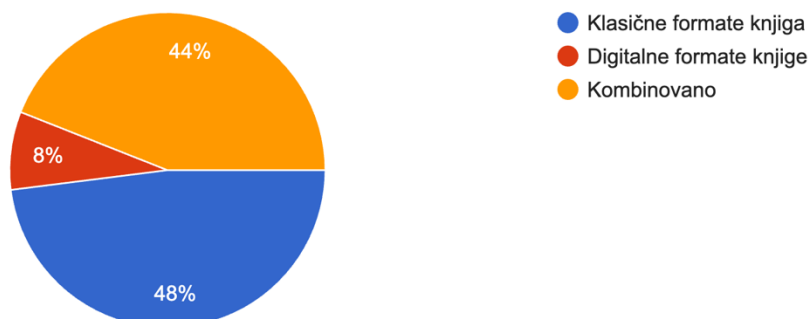
25 responses

Slika 4. Procentualni prikaz odgovora na pitanje “Štiklirajte uređaje koje vrtić u kom radite poseduje za vaspitno-obrazovni rad.” Najveći broj vaspitača je rekao da ima audio plejer u sobi, zatim laptop, posle toga računar, jedan vaspitač je rekao da ima tablet u sobi, dok nijedan ispitanik nema čitač knjiga u svojoj radnoj sobi.

5. Da li više preferirate klasične formate knjiga ili digitalne formate knjiga u svom V-O radu?

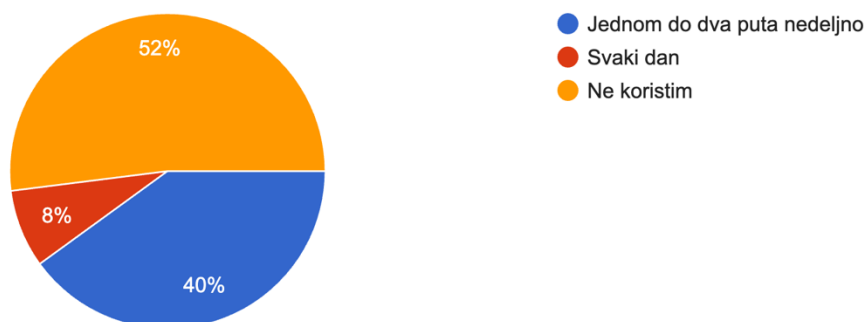
25 responses

Slika 5. Procentualni prikaz odgovora na pitanje “Da li više preferirate klasične formate knjiga ili digitalne formate knjiga u svom V-O radu?” Najveći broj vaspitača preferira klasične formate knjiga, zatim kombinovano, a najmanji broj vaspitača preferira digitalne formate knjiga.

6. Koliko često koristite digitalne formate knjiga na nedeljnom nivou?

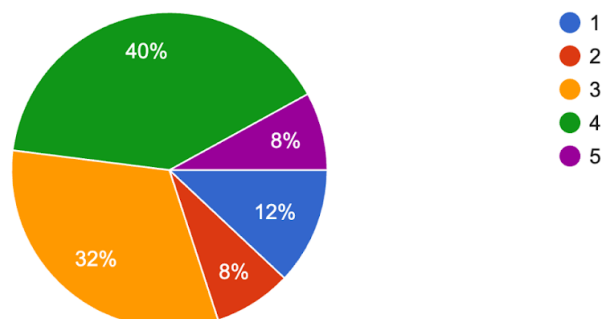
25 responses

Slika 6. Procentualni prikaz odgovora na pitanje “Koliko često koristite digitalne formate knjiga na nedeljnom nivou?” Najveći broj ispitanika je rekao da ne koristi digitalne formate knjiga, zatim jednom do dva puta nedeljno, a najmanji procenat je rekao da koristi svaki dan.

7. Kojom ocenom od 1 do 5 bi procenili Vaš nivo znanja u primeni digitalnih formata knjiga u vrtiću?

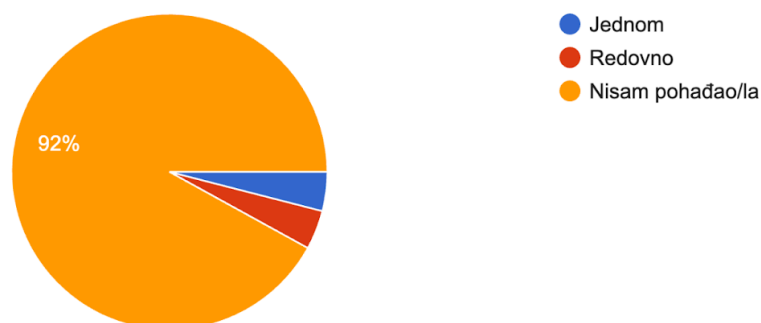
25 responses

Slika 7. Procentualni prikaz odgovora na pitanje “Kojom ocenom od 1 do 5 bi procenili Vaš nivo znanja u primeni digitalnih formata knjiga u vrtiću” Najveći broj vaspitača je ocenio ocenom 4, zatim 3, posle toga 1, a najmanji i jednak broj vaspitača su svoj nivo znanja ocenili ocenama 2 i 5.

8. Da li ste pohađali obuke o rukovanju i primeni digitalnih formata knjiga organizovane od strane vaše predškolske ustanove?

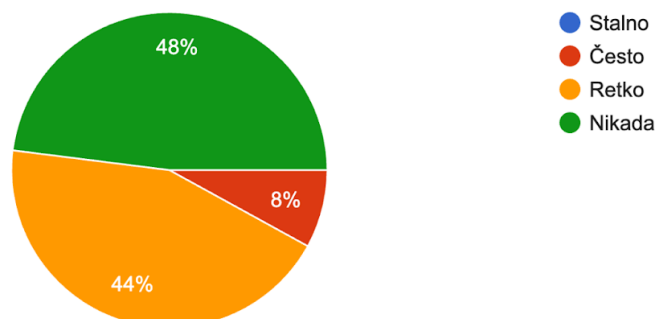
25 responses

Slika 8. Procentualni prikaz odgovora na pitanje “Da li ste pohađali obuke o rukovanju i primeni digitalnih formata knjiga organizovane od strane vaše predškolske ustanove?” Najveći procenat nije pohađao obuku, jedan vaspitač redovno, a jedan je samo jednom pohađao obuku.

9. Koliko često dobijate ponude za kurseve o primeni savremenih formata knjiga u vrtiću?

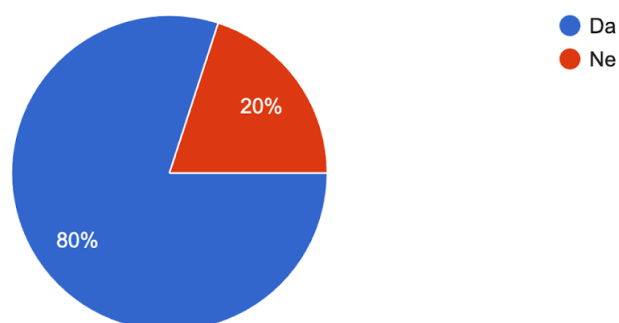
25 responses

Slika 9. Procentualni prikaz odgovora na pitanje “Koliko često dobijate ponude za kurseve o primeni savremenih formata knjiga u vrtiću?” Najveći procenat je odgovorio da nije nikada, zatim da retko dobija ponude, posle toga često, a nijedan vaspitač nije odgovorio sa stalno.

10. Da li bi ste pohađali kurs o savremenim formatima knjiga?

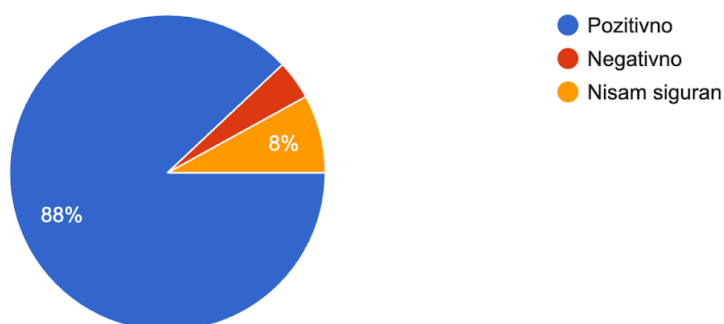
25 responses

Slika 10. Procentualni prikaz odgovora na pitanje “Da li ste pohađali kurs o savremenim formatima knjiga?” 80% posto ispitanika je pohađalo, dok 20% nije.

11. Da li smatrate da čitanje deci na engleskom jeziku pozitivno ili negativno utiče na njihovo usvajanje engleskog jezika?

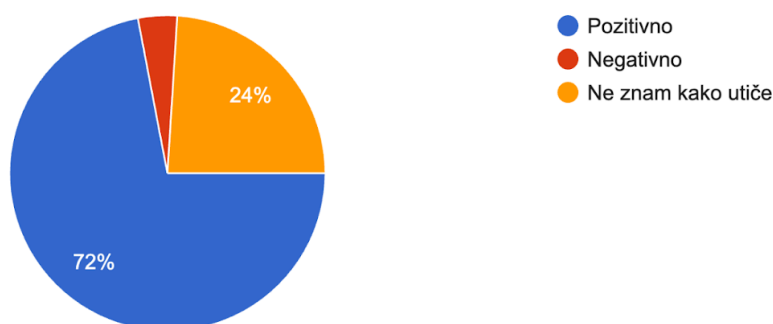
25 responses

Slika 11. Procentualni prikaz odgovora na pitanje “Da li smatrate da čitanje deci na engleskom jeziku pozitivno ili negativno utiče na njihovo usvajanje engleskog jezika?” Najveći procenat vaspitača smatra da pozitivno utiče, zatim da nisu sigurni kako utiče, a jedan smatra da negativno utiče.

12. Da li mislite da savremeni formati knjiga utiču pozitivno ili negativno pri učenju engleskog jezika dece uzrasta od 3 do 7 godina?

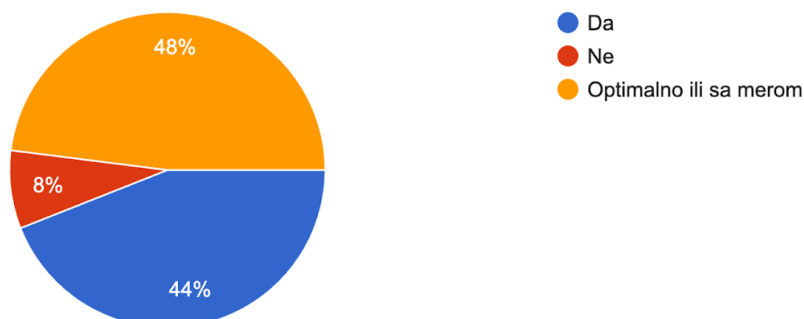
25 responses

Slika 12. Procentualni prikaz odgovora na pitanje “Da li mislite da savremeni formati knjiga utiču pozitivno ili negativno pri učenju engleskog jezika dece uzrasta od 3 do 7 godina?” Najveći broj vaspitača smatra da pozitivno utiču, zatim ne znaju kako utiče, dok jedan vaspitač misli da negativno utiču.

13. Da li mislite da su savremeni formati knjiga potrebni u današnje vreme u vrtićima?

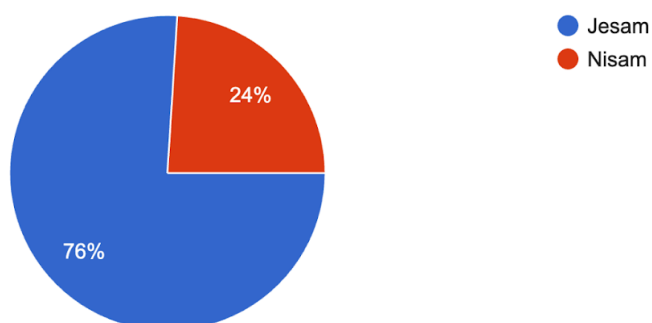
25 responses

Slika 13. Procentualni prikaz odgovora na pitanje “Da li mislite da su savremeni formati knjiga potrebni u vrtićima?” Najveći procenat smatra da su potrebni sa merom, zatim da jesu, a najmanji procenat smatra da nisu.

14. Da li ste upoznati sa resursima na internetu gde mogu da se nađu digitalne verzije knjiga?

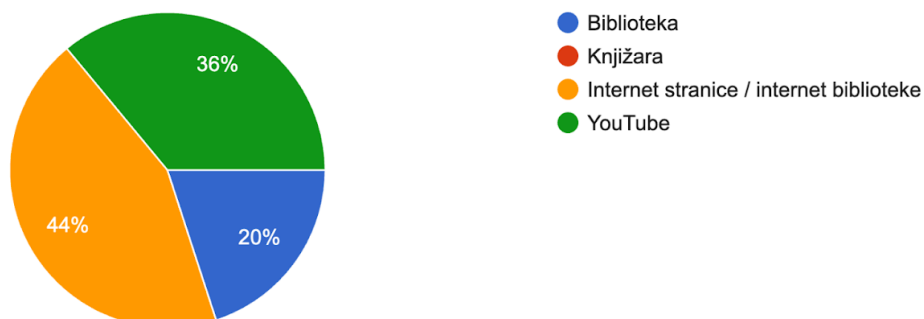
25 responses

Slika 14. Procentualni prikaz odgovora na pitanje “Da li ste upoznati sa resursima na internetu gde mogu da se nađu digitalne verzije knjiga?” Veći procenat vaspitača je upoznat, a manji procenat nije.

15. Odakle najviše koristite savremene formate knjiga na engleskom jeziku?

25 responses

Slika 15. Procentualni prikaz prikaz odgovora na pitanje “Odakle najviše koristite savremene formate knjiga na engleskom jeziku?” Najveći procenat koristi internet stranice/internet biblioteke, zatim YouTube, posle toga biblioteke, a nijedan vaspitač ne koristi knjižare.

12. ANALIZA REZULTATA ISTRAŽIVANJA

Iz priloženih statističkih podataka prikazanim na grafikonima, vidi se da vaspitači nemaju dovoljno kurseva, programa i načina za edukaciju koliko bi im bilo potrebno. Iz grafikona 8, 9 i 10 da je edukacija o digitalnim formatima knjiga u vaspitno obrazovnom sistemu u oskudnom stanju. Anketa nam govori da je 48% vaspitača reklo da nikada ne dobijaju ponude za kurseve dok 44% je reklo da retko dobijaju kurseve. To je 92% vaspitača koji govore da nemaju dovoljno potrebne edukacije. Takođe iz ankete možemo zaključiti da predškolske ustanove ne poduzimaju dovoljne mere kako bi obezbedili vaspitačima potrebnu edukaciju. Takođe možemo videti da je 92% u grafikonu 8 odgovorilo da nikada nije pohađalo kurs o savremenim formatima knjiga. Samo 4% vaspitača je odgovorilo da redovno ide na obuke. Ako pogledamo 10. grafikon možemo videti da 80% vaspitača želi da pohađa obuke na temu savremenih formata knjiga. Ako pogledamo osmi, deveti i deseti grafikon (8. 92:8, 9. 92:8 i 10. 80:20) možemo zaključiti da je *prva hipoteza*, “H.1. Udeo primene svremenih/digitalnih formata knjiga u vaspitno-obrazovnom radu na engleskom jeziku bio bi veći u slučaju sistematske edukacije vaspitača.”, potvrđena.

Ako pogledamo prva četiri grafikona možemo da primetimo da vrtići iako su opremljeni, vaspitači smatraju da nisu dovoljno i da su većinski opremljeni sa tradicionalnim formatima knjiga. Iz prvog grafikona vidimo da je 52% vaspitača odgovorilo da su im vrtići opremljeni savremenim sredstvima, njih 44% da su delimično, 4% da nisu. Ako pogledamo stanje iz radne sobe vidimo da je razlika još veća u postocima. Iz 2. grafikona vidimo da je njih 72% odgovorilo da je njihova soba opremljena više klasičnim formatima knjiga, njih 24% da je podjednako, a samo njih 4% da su više savremenim formatima knjiga. U 3. Grafikonu vidimo da je njih 72% odgovorilo da im je soba nedovoljno opremljena sredstvima koja podržavaju moderne formate knjiga, a samo 28% optimalno. Iz 4. grafikona može se videti da je najviše zastupljen audio plejer sa 76% u vrtiću, zatim laptop sa 60%, posle toga računar sa 12%, samo jedan tablet što čini 4%, dok ni jedan čitač knjiga nije označen. Uzimajući u obzir 1., 2., 3. i 12. grafikon (1. 52:44, 2. 72:4, 3. 72:28 i 12. 72:4) vidi se da vaspitači imaju pozitivno mišljenje i viđenje o savremenim formatima knjiga, ali da im sobe nisu dovoljno opremljene, a samim tim može se zaključiti da je *druga hipoteza* “H.2. Udeo primene savremenih/digitalnih formata knjiga u vaspitno-obrazovnom radu na engleskom jeziku bio bi veći ukoliko bi bila bolja opremljenost radnog prostora savremenim digitalnim sredstvima.”, potvrđena.

Gledajući podatke iz 5. grafikona može se videti da polovina 48% vaspitača preferira klasične formate knjiga, dok 44% voli da kombinuje, a samo 8% preferira digitalne formate knjiga. Iz 11. grafikona jasno se vidi da vaspitači smatraju da čitanje deci na engleskom jeziku pozitivno utiče na učenje engleskog jezika kod predškolske dece, dok samo 4% smatra da negativno utiče. Tako iz 12. grafikona može se videti da većina vaspitača 72% smatra da savremeni formati knjiga pozitivno utiču pri učenju engleskog jezika, a samo 4% negativno. Samim tim može se zaključiti da *treća hipoteza H.3.* “Veći deo vaspitača na engleskom jeziku smatra da su tradicionalni formati knjiga bolji u odnosu na savremene/digitalne formate knjiga.”, *nije potvrđena.*

12. ZAKLJUČAK

Neposredna okolina je za decu nepresušni izvor informacija, iskustava, doživljaja, a samim tim i izvor saznanja. Tako i svet knjiga deci pruža mnoga nova poznanstva, situacije, reči i prostranstva. Dete uči po modelu ugledajući se na njemu bliske osobe (roditelje, vršnjake, vaspitače...). Ako su sredina i uzori podsticajni i izazivajući, u deci bude interesovanja i težnju ka isprobavanju, otkrivanju i istraživanju. Ako dete okruženo različitim jezicima od svog najranijeg uzrasta, lakše će ih naučiti i koristiti. Tehnologija u 21. veku je nešto što je deo svakodnevnog života modernog čoveka, a samim tim i dece.

Istraživanja nam govore da učenje drugog jezika u ranom uzrastu ima ogromne benefite za dete koja mu mogu koristiti u daljem životu u globalizovanom svetu. Čitanje deci ima mnoge benefite za decu kako na maternjem tako i na stranom jeziku. Savremeni formati knjiga pružaju mogućnosti za individualni rad, saradnički rad i omogućava aktivno učešće dece u vaspitno-obrazovnom radu, podstiče samostalnost i razvija sposobnosti neophodnih u 21. Veku.

Kroz istraživanje i razmatranje tema o primeni savremenih formata knjiga u vaspitno-obrazovnim ustanovama, može se zaključiti da su digitalni formati knjiga ono što je potrebno i što je vaspitači žele da koriste u svom radu sa decom. Sistemsko osposobljavanje i opremanje vrtića sredstvima za rad koji podržavaju savremene formate knjiga je zbog brzog napredovanja tehnologije potrebno raditi često i obuhvatiti što veći broj vrtića i vaspitača.

Ovaj rad ukazuje na percepcije vaspitača, neposrednih izvršioca vaspitno-obrazovnog rada na engleskom jeziku, sa decom preškolskog uzrasta, njihove mogućnosti, potencijale, ali i ograničenja u radu. Rad predstavlja izvor informacija za predškolske ustanove, u cilju pokretanja potrebnih mera, kako bi se uskladile sa 21. vekom.

13. LITERATURA

- Anderberg, A., & Ruby, M. M. (2013). Preschool bilingual learners' receptive vocabulary development in school readiness programs. *NABE Journal of Research and Practice*, 4(1), 34-59. <https://doi.org/10.1080/26390043.2013.12067767>
- Bialystok, E. (2001). *Bilingualism in development: Language, literacy, and cognition*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511605963>
- Bialystok, E. (2011). Reshaping the mind: The benefits of bilingualism. *Canadian Journal of Experimental Psychology*, 65(4), 229-235. <https://doi.org/10.1037/a0025406>
- Bialystok, E., & Craik, F. I. M. (2010). Cognitive and linguistic processing in the bilingual mind. *Current Directions in Psychological Science*, 19(1), 19-23. <https://doi.org/10.1177/0963721409358571>
- Bialystok, E., & Martin, M. M. (2004). Attention and inhibition in bilingual children: Evidence from the dimensional change card sort task. *Developmental Science*, 7(3), 325-339. <https://doi.org/10.1111/j.1467-7687.2004.00351.x>
- Bus, A. G., van IJzendoorn, M. H., & Pellegrini, A. D. (1995). Joint book reading makes for success in learning to read: A meta-analysis on intergenerational transmission of literacy. *Review of Educational Research*, 65(1), 1-21. <https://doi.org/10.3102/00346543065001001>
- Chiong, C., & Shuler, C. (2010). Learning: Is there an app for that? Investigations of young children's usage and learning with mobile devices and apps. New York: The Joan Ganz Cooney Center at Sesame Workshop. https://clalliance.org/wp-content/uploads/files/learningapps_final_110410.pdf
- Denton, K., West, J., & Walston, J. (2003). Reading—Young children's achievement and classroom experiences (NCES 2003–070). U.S. Department of Education, Institute of Education Sciences, National Center for Education Statistics.
- Foerster, E. B. (2010). Training members of minority language groups to write listening stories. *SIL Forum for Language Fieldwork*, 2010-002. SIL International.
- Genesee, F. (2004). What do we know about bilingual education for majority language students? In T. K. Bhatia & W. C. Ritchie (Eds.), *The handbook of bilingualism and multiculturalism* (pp. 547-576). Blackwell. https://www.researchgate.net/publication/228017789_What_do_we_Know_About_Bilingual_Education_for_Majority-Language_Students
- Grosjean, F. (2010). *Bilingual: Life and reality*. Harvard University Press. <https://doi.org/10.4159/9780674056459>
- Hakuta, K., Bialystok, E., & Wiley, E. (2003). Critical evidence: A test of the critical-period hypothesis for second-language acquisition. *Psychological Science*, 14(1), 31-38. <https://doi.org/10.1111/1467-9280.01415>
- Kroll, J. F., Dussias, P. E., Bice, K., & Perrotti, L. (2014). Bilingualism, mind, and brain. *Annual Review of Linguistics*, 1, 377-394. <https://doi.org/10.1146/annurev-linguist-030514-124937>

- Kucirkova, N. (2013). Children interacting with books on iPads: Research chapters still to be written. *Frontiers in Psychology*, 4, 1-3. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2013.00995>
- Kucirkova, N. (2014). iPads in early education: Separating assumptions and evidence. *Frontiers in Psychology*, 5, 715. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2014.00715>
- Kucirkova, N. (2017). An integrative framework for studying, designing and conceptualising interactivity in children's digital books. *British Educational Research Journal*, 43(6), 1168-1185. <https://doi.org/10.1002/berj.3317>
- Melwani, M., Tay, L. Y., & Lim, C. P. (2018). Digital storytelling as a pedagogy to develop literacy and twenty-first century competencies in a Singapore primary school: Teachers as designers. In G. Oakley (Ed.), *Mobile technologies in children's language and literacy* (pp. 67-81). Emerald Publishing Limited, Leeds. <https://doi.org/10.1108/978-1-78714-879-620181005>
- Mol, S. E., & Bus, A. G. (2011). To read or not to read: A meta-analysis of print exposure from infancy to early adulthood. *Psychological Bulletin*, 137(2), 267-296. <https://doi.org/10.1037/a0021890>
- Pankey, J. C. (2000). The benefits of reading aloud to pre-school children (Master's thesis). Biola University.
- Senawati, J., Suwastini, N., Jayantini, I. G. A. S. R., Adnyani, N. L. P. S., & Artini, N. (2021). The benefits of reading aloud for children: A review in EFL context. *IJEE (Indonesian Journal of English Education)*, 1(1), 73-100. <https://doi.org/10.15408/ijee.v1i1.19880>
- Takacs, Z. K., Swart, E. K., & Bus, A. G. (2015). Can the computer replace the adult for storybook reading? A meta-analysis on the effects of multimedia stories as compared to sharing print stories with an adult. *Frontiers in Psychology*, 6, 1395. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2014.01366>
- https://libguides.bc.edu/e-books/e-book_formats (19.05.2024.)
- <https://becomeawritertoday.com/book-formats/> (19.05.2024.)
- <https://open.lib.umn.edu/mediaandculture/chapter/3-4-major-book-formats/> (19.05.2024.)
- <https://www.fairlightbooks.co.uk/a-brief-history-of-book-formats/> (19.05.2024.)
- <https://osf.io/preprints/psyarxiv/5f8kw> (19.05.2024.)
- <https://eric.ed.gov/?id=EJ1084854> (19.05.2024.)
- <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1464905505000047> (19.05.2024.)

14. PRILOG

18/05/2024, 11:51

Anketa za vaspitače

Anketa za vaspitače

Hvala Vam što ste izdvojili vreme da učestvujete u ovoj anketi. Vaši uvidi su ključni za razumevanje upotrebe savremenih vrsta knjiga u vaspitno-obrazovnom sistemu. Molimo Vas da iskreno odgovorite na sledeća pitanja. Vaši odgovori će ostati poverljivi, anketa je u potpunosti anonimna. Vreme popunjavanja ankete je od 5 do 10 minuta.

* Indicates required question

ANKETA ZA VASPITAČE O PRIMENI TRADICIONALNIH I SAVREMENIH FORMATA KNJIGA U UČENJU ENGLESKOG JEZIKA

Uvodno pismo: ovom anonimnom i dobrovoljnom anketom biće obuhvaćeni vaspitači predškolskih

ustanova. Molimo Vas da radi objektivnosti podataka, iskreno odgovorite na pitanja u anketi čiji će rezultati biti predstavljeni u Završnom Master radu na temu PRIMENA SAVREMENIH FORMATA KNJIGA U VASPITNO OBRAZOVNOM SISTEMU UČENJA ENGLESKOG JEZIKA DECE PREDŠKOLSKOG UZRASTA.

Pažljivo pročitajte svako pitanje i odgovorite na njega zaokruživanjem samo jednog od ponuđenih

odgovora ili dopisivanjem, ukoliko među odgovorima nije naveden VAŠ STAV.

SAVREMENI FORMATI KNJIGA (Interaktivne knjige, digitalne knjige, audio knjige, audiovizuelne knjige)

Primeri su: Knjige koje poseduju interaktivne aspekte kao hiperveze za internet stranice, QR kodove. Digitalne knjige koje mogu da se čitaju na tabletima, računarima ili elektronskim čitačima kniga. Audio knjige koje mogu da se lušaju preko cd plejera ili mp3 plejera ili računara. Audio vizuelne knjige koje uz audio snimak teksta knjige praćene su animiranom ilustracijom priče ili fotografijama stranica knjige koji se puštaju preko uređaja koji podržava audio vizuelne podatke (računar, TV, tablet)

1. 1. Da li je vrtić u kome radite opremljen savremenim sredstvima (računar, laptop, * tablet, cd ili audio plejer) koji podržavaju moderne formate knjiga?

Mark only one oval.

Da

Ne

Delimično

2. 2. Da li je vrtić u kom ste zaposleni više opremljeniji savremenim ili klasičnim formatima knjiga? *

Mark only one oval.

- Više klasičnim
 Podjednako
 Više savremenim

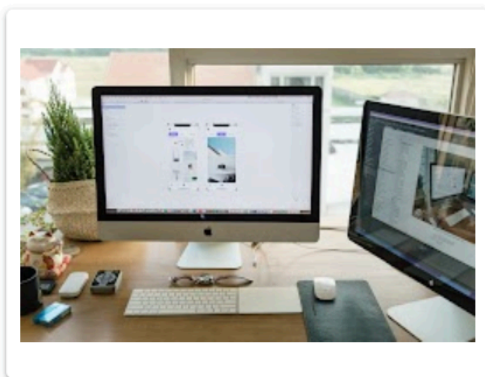
3. 3. Koliko je vaša radna soba opremljena savremenim digitalnim sredstvima koja podržavaju moderne formate knjiga? *

Mark only one oval.

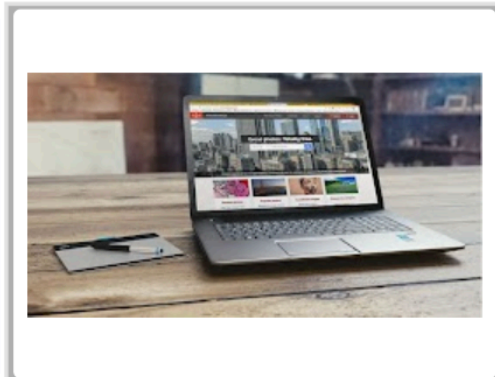
- Nedovoljno
 Optimalno
 Previše

4. 4. Štiklirajte uređaje koje vrtić u kom radite poseduje za vaspitno-obrazovni rad. *

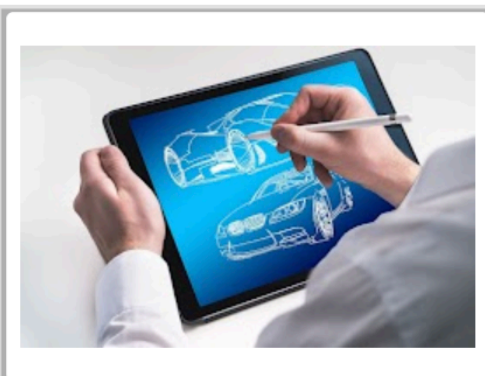
Check all that apply.

Računar

Laptop

Tablet

Audio plejer (CD ili mp3)

Čitač knjiga (Kindle itd.)

5. 5. Da li više preferirate klasične formate knjiga ili digitalne formate knjiga u svom V-O radu? *

Mark only one oval.

- Klasične formate knjiga
- Digitalne formate knjige
- Kombinovano

6. 6. Koliko često koristite digitalne formate knjiga na nedeljnom nivou? *

Mark only one oval.

- Jednom do dva puta nedeljno
- Svaki dan
- Ne koristim

7. 7. Kojom ocenom od 1 do 5 bi procenili Vaš nivo znanja u primeni digitalnih formata knjiga u vrtiću? *

Mark only one oval.

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

8. 8. Da li ste pohađali obuke o rukovanju i primeni digitalnih formata knjiga organizovane od strane vaše predškolske ustanove? *

Mark only one oval.

- Jednom
 Redovno
 Nisam pohađao/la

9. 9. Koliko često dobijate ponude za kurseve o primeni savremenih formata knjiga u vrtiću? *

Mark only one oval.

- Stalno
 Često
 Retko
 Nikada

10. 10. Da li bi ste pohađali kurs o savremenim formatima knjiga? *

Mark only one oval.

- Da
 Ne

11. 11. Da li smatrate da čitanje deci na engleskom jeziku pozitivno ili negativno utiče na njihovo usvajanje engleskog jezika? *

Mark only one oval.

- Pozitivno
 Negativno
 Nisam siguran

12. 12. Da li mislite da savremeni formati knjiga utiču pozitivno ili negativno pri učenju engleskog jezika dece uzrasta od 3 do 7 godina? *

Mark only one oval.

- Pozitivno
 Negativno
 Ne znam kako utiče

13. 13. Da li mislite da su savremeni formati knjiga potrebni u današnje vreme u vrtićima? *

Mark only one oval.

- Da
 Ne
 Optimalno ili sa merom

14. 14. Da li ste upoznati sa resursima na internetu gde mogu da se nađu digitalne verzije knjiga? *

Mark only one oval.

- Jesam
 Nisam

15. 15. Odakle najviše koristite savremene fomrate knjiga na engleskom jeziku? *

Mark only one oval.

- Biblioteka
 Knjižara
 Internet stranice / internet biblioteke
 YouTube